

گفتمان‌های انسان‌شناختی از نظریه تا میدان

ناصر فکوهی

دانشیار گروه انسان‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی ایران

نسخه

سرشناسه: فکوری، ناصر،
عنوان و نام پدیدآور: گفتمان‌های انسان‌شناختی از نظریه تا میدان / ناصر فکوری.
مشخصات نشر: تهران: نشر علم، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری: ۳۷۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۳۸۶-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: انسان‌شناسی
رده‌بندی: کنگره: ۱۳۹۰ / الف: GN ۲۵
رده‌بندی ده‌بندی: ۳۰۱
شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۸۹۶۹

نسخه

گفتمان‌های انسان‌شناختی از نظریه تا میدان

ناصر فکوری

چاپ اول ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

لیتوگرافی: اردلان

چاپ: مهارت

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۳۸۶-۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،
بن‌بست گرانفر، پلاک ۴ تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸

فهرست

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار
۷	- فصل اول: زبان و بینش انسان شناختی
۹	○ بینش انسان شناختی
۲۳	○ تحلیل گفتمان در انسان شناسی
۴۱	○ گفتمان انسان شناختی در پسا مدرنیسم
۴۹	○ انسان شناسی و گفتگوی بدن ها
۶۷	- فصل دوم: انسان شناسی و روشنفکران
۶۹	○ قرن بیستم، اسطوره و روشنفکران
۸۷	○ علوم انسانی و روشنفکران
۱۰۱	○ پیر بوردیو و پرسمان دانش و روشنفکری
۱۲۰	○ رویکرد تفسیری در انسان شناسی کلیورد گیرتز
۱۳۷	○ انسان شناسی و میراث فروید
۱۴۵	- فصل سوم: انسان شناسی، اسطوره ها و مبادله نمادین
۱۴۷	○ تحلیل ساختارگرایانه یک اسطوره سیاسی
۱۷۱	○ انسان شناسی گفتگو: پویایی ممنوعیت ها و تعلق ها در حوزه مبادله
۱۸۸	○ بدن و قدرت
۲۰۹	○ انسان شناسی و تابو
۲۲۴	○ انسان شناسی خاطره و آیین
۲۳۸	○ از اسطوره تا جشن
۲۷۷	- فصل چهارم: سیاست و جنبش های اجتماعی
۲۷۹	○ انسان شناسی کاربردی
۲۹۵	○ عدالت و دانشگاه
۳۰۱	○ جنبش دانشجویی: اسطوره یا واقعیت؟
۳۰۶	○ سیاست: از مناسک تا سبک زندگی
۳۲۰	○ تناقض تکثر گرایی فرهنگی و نو لیبرلیسم
۳۲۴	○ پوپولیسم و دموکراسی در آمریکای لاتین
۳۳۹	- نمایه
۱۰	فهرست قاب ها
	- انسان شناسی جدید

۱۲	- انسان شناسی زیستی / انسان شناسی فرهنگی
۱۳	- چرخش تاریخی انسان شناسی (آلن بارنارد)
۱۶	- خدا حافظی با پدیده های "عجیب و غریب" در انسان شناسی (جرمی مک کلانسی)
۲۵	- فرهنگ تعریف ناپذیر
۲۷	- دو گونه انسان شناسی در فرانسه (ژرار التاب)
۴۲	- نسبی گرایی فرهنگی
۴۴	- سرزمین زدایی
۴۹	- نظریه های تمدنی
۵۳	- هم- فرهنگی و خرده فرهنگ ها
۵۶	- فرهنگ ملی و فرهنگ ملی
۶۱	- تعلق ملی
۶۵	- جماعت گرایی فرهنگی
۸۹	- علوم اجتماعی، علوم قضا و قدرت: از توهم تا واقعیت
۱۰۳	- هنر فاشیست نبودن (میشل فوکو)
۱۰۷	- سبک زندگی
۱۴۱	- عقلانیت و رسوم (آرتور مورس هوکارت)
۱۴۹	- زبان
۱۶۰	- انسان شناسی طبیعت (فیلیپ دستولا)
۱۷۴	- دانش بومی
۱۸۶	- توهم و هویت
۱۹۰	- سیاست کالبدی
۲۰۳	- کالبد نشانه وار (میشل مافزولی)
۲۱۰	- منشا
۲۳۰	- درباره تاریخ (ژاک لوگوف)
۲۳۶	- نگاهی انسان شناختی به صدا و تصویر در سینما (ادگار مورن)
۲۶۱	- فرهنگ ایرانی چیست؟
۲۷۱	- نمادهای خصوصی و واکنش های عمومی (ریموند فیرت)
۲۷۶	- آمازون ها
۲۸۱	- نژاد
۲۸۷	- خانواده ابدی
۲۸۸	- انسان ابزار ساز
۲۹۰	- زنانه شدن جهان
۲۹۳	- مراحل استراتژی پژوهشی (هانری ماندرا، مارکو اوبرتی)
۳۰۷	- انسان شناسی دولت (مارک ابلس)
۳۰۹	- خشونت و مناسک واژگونی (مارک اوزه)
۳۱۱	- جامعه و تولید فرهنگی
۳۱۸	- کالایی شدن فرهنگ
۳۲۱	- ضد فرهنگ
۳۲۲	- فرهنگ غالب
۳۲۷	- عرف و قانون
۳۳۲	- بیگانه ترسی

پیشگفتار

تقلیل گرایي و سطحی نگري و ساختن و پرداختن کلیشه های فکري و اندیشه های حاضر و آماده ای که در قالب هایی از پیش تعریف شده و بر اساس اصول غیر قابل انکار و تجربه شده و مورد اجماع انجام می گیرند دردی را از هیچ کس دوا نمی کند، اما برای بسیاری از کسان سودمند هستند.

دغدغه نگارنده در طول سال ها نویسندگی، صرفا نوشتن برای نوشتن، برای ایجاد الگو های تقلیل یافته ای که بر الگوهای پیشین افزوده شوند، نبوده است، بلکه هر کتابی، برای او، «حادثه» ای بوده، تلاشی برای گرد آوردن اندیشه هایی که در تقابل و رودررویی با واقعیت های اجتماعی، با «نیاز» هایی حقیقی به اندیشه در جامعه، ساخته شده، شکل گرفته و تبیین یافته اند.

از این رو، بر خلاف کلیشه های مرسوم که از نوشته هایی «پراکنده» سخن می گویند، زیرا در فضا یا در زمان، تقسیم شده اند و ظاهرا این تقسیم مانع از گرد آمدن دوباره آنها در فضا و مکان واحدی، جز با همین عنوان مشروعیت دهند، می شود، به گمان ما، آنچه اهمیت دارد، اندیشه در ابعاد چند گانه اش و همین «پراکنش» است که می تواند واقعیت را در اندیشه در خوانگیخته ترین و زنده ترین و نزدیکترین شکلش با واقعیت واقعی بازسازی کند. «نظم» در نهایت، به ویژه آنچه «نظم آکادمیک» خوانده می شود، بیشتر در پی آن است که نوعی از تقلیل گرایی در درک پدیده های بیرونی را به یک بعد از این پدیده ها، طبیعتا ترجیحي علمی، در آورده و با قدرتی که مشروعیت خور را از جایی دیگر گرفته، بدان مشروعیت دهد.

آنچه در این کتاب و در برخی دیگر از کتاب های نگارنده از آن پرهیز شده، همین بوده است و آنچه بر آن اصرار بوده، آنکه این «پراکندگی»، که تنها یکی از دلایل آن، نبود نهادهای ساختارها و امکانات پایه ای و اساسی برای حمل اندیشه و سامان دادن به اندیشه علمی در جامعه ای است که ما در آن به کار می پردازیم، به گونه ای جبران شود.

از این رو، در این کتاب تلاش شده است، که نوشته ها و گفتارها و یادداشت ها و گفتگوهایی که هر یک درباره یکی از موضع های اجتماعی است، با دیدی واحد یعنی نگاه انسان شناسی اجتماعی و فرهنگی در چارچوبی منطقی گرد هم بیایند. شیوه خواندن این کتاب بنابراین می تواند (اگر نگوئیم لازم است) به گونه ای باشد که نیاز خواننده ایجاد می کند، نمایه ها کمکی برای این هدف هستند و خوانش علمی و فرهنگی این اثر همچون آثار دیگری در این رده در این چارچوب معنا می یابد.

این راهنما، به صورتی کوتاه عرضه می شود، زیرا نگارنده تا کنون بارها، از همین روش در کتاب های دیگر نیز استفاده کرده است: تقسیم کتاب به بخش هایی که در همراهی با هم و جدا از هم معنا پیدا کرده و می توانند به صورت هایی بسیار گوناگون در مسیرهای خوانشی قرار بگیرند. در این میان «قاب» هایی که در کتاب تعبیه شده و بیشتر آنها یادداشت هایی از نگارنده، اما برخی از آنها نیز بخش هایی از نوشته های مهم انسان شناسی است، راهی دیگر برای حرکت در مسیری آزاد است که هر خواننده ای می تواند برای خود در این کتاب تعیین کند.

گفتمان انسان شناسی در نهایت، خاص بودن خود را با آزادی ای که به اندیشه نویسنده و اندیشه خواننده برای تامل بر موضوع های مهم اجتماعی و رابطه آنها با موضوع هایی کاملاً فردی و خرد می دهد، تعریف می کند. اما این به هیچ رو نه به معنای نبود کاستی در این کتاب است و نه به معنی نبود نیاز به به نقد کشیده شدن آن به وسیله همه کسانی که دغدغه ای در این زمینه ها دارند: قدم هایی که برای ما جز نشانه ای از محبت و دوستی نخواهند بود. در نهایت جای تشکر از دوست عزیز آقای علیرضا حسن زاده هست که در تشویق و انگیزش نگارنده به تدوین این کتاب و در نظارت بر انتشار آن به شیوه ای علمی بسیار موثر بودند و آرزوی آنکه انسان شناسی ایرانی، به یاری انسان شناسان جوانی همچون ایشان و دانشجویان و همکاران جوان تر، بتواند جایگاه درخوری در کشوری همچون ایران که بدون هیچ اغراقی شاید یکی از بهترین جایگاه های جهانی برای چنین رشته ای باشد، بیابد.

ن.ف.